

Stručni rad

DRUGAČIJI SAT POVIJESTI: »IGRAM ULOGU, POVJESNIČAR SAM!«

Laura Mohorko Kumer, učiteljica slovenskog jezika i povijesti

OŠ Cirkulane-Zavrč

Sažetak

Učitelji postajemo svjesni važnosti igre uloga na nastavi povijesti tek kada je izvodimo. Radi se o snažnoj aktivaciji misaonih procesa koja u učenicima pobuđuju zanimanje i na taj način stečeno znanje učenik ne zaboravlja. Simulacija odnosno igranje uloga na nastavi povijesti može se izvoditi od prvih nastavnih sadržaja u 6. razredu i sigurna sam da izvrsno služi u nastavnim sadržajima učenika. Uz pomoć ove vrste iskustvene situacije, učenici će lako osvijestiti povijesnu temu, možda je lakše naučiti i shvatiti posljedicu događaja/situacije u odabranom prostoru i vremenu. Ne samo da povezuje učenike, često opušta i monotonu atmosferu koja je najveći inhibitor učeničke znatiželje. Igra uloga kod učenika potiče najviše misaone procese i pomaže da se nastavno gradivo internalizira. Ne smijemo zaboraviti činjenicu da je u ovoj vrsti nastavne metode učenik aktivni sudionik procesa učenja, što u njemu pobuđuje dodatnu motivaciju za rad. Igranje uloga pokazalo se učinkovitim sredstvom poučavanja povijesti među mojim učenicima, a u ovom članku predstavljam nekoliko scenarija za nastavne teme kod kojih je moguća primjena takve metode učenja.

Ključne riječi: suvremene nastavne metode, nastava povijesti, igra uloga, scenariji za nastavu, zanimljiva nastava

1. UVOD

Na nastavi povijesti učitelji neprestano pokušavamo gradivo približiti učenicima. To je s opsežnim kurikulumom povijesti u osnovnoj školi često teško. Stoga moramo koristiti nastavne metode s kojima učenicima približimo povijest i nastavu učinimo još zanimljivijom. Danas je važno da nastava povijesti nije samo frontalna prezentacija nastavnog gradiva, već da su uključeni svi sudionici u procesu učenja. S time mislim na učenike koji sudjeluju u nastavnom procesu. Učitelj treba dobro razmisliti o tome koji nastavni sadržaj će učenicima približiti malo drugačije. To može učiniti igrom uloga.

Igra uloga ne mora se izvoditi u učionici, može se i u drugom okruženju. Suvremene nastavne metode uključuju one uz pomoć kojih nastava povijesti nije samo vitalnija, već je na nastavi moguća također veća aktivacija i individualizacija [2].

2. ZAŠTO JE IGRA ULOGA VAŽNA NASTAVNA METODA?

Proces učenja je kvalitetan kada učenik podjednako razvija sve dimenzije spoznaje, perceptivno i emocionalno, simbolički i akcijski. O učinkovitosti takve vrste iskustvenog učenja govorimo kada je u prvom planu učenje koje uključuje emocije i intelekt [5]. Međutim, potrebno je razlikovati igru uloga i simulaciju. U prvom slučaju učenik preuzme identitet neke osobe ili grupe te su u njega uživi. Kod simulacije se radi o zadržavanju vlastitog identiteta, pomoću kojega se može uživjeti u zamišljenu situaciju. Igra uloga odvija se različito. Učitelj može podijeliti uloge tako da igraju svi učenici u razredu. S druge strane igru uloga izvode pojedini učenici, a ostali svoju aktivnost održavaju komentiranjem, analizom, brigom o didaskalijama, glazbi i scenografiji. [1] Vrlo je važno da se učenici osjećaju dobro tijekom igre uloga, a mi nastavnici pomažemo u stvaranju opuštene atmosfere. Jasnim definiranjem uloga, uputa i zadataka, učitelj također sprječava neugodne trenutke (učenici pogreške ne ismijavaju ili se rugaju). Koji su ciljevi ove metode? Osim ostvarivanja odgojno-obrazovnih ciljeva, uključuju se također različiti procesi složenog učenja.

Ciljevi su usmjereni na:

- vježbanje već naučene teorije,
- povećanje motivacije za učenje,
- aktiviranje svijesti o vlastitim osjećajima i doživljajima,
- izražajnost problematike međusobnih odnosa,
- izravno izražavanje problema, događaja,
- razvoj empatije. [4]

3. KAKO MOŽEMO IZVESTI IGRU ULOGA NA SATU POVIJESTI?

Postoji više načina na koje se izvodi igra uloga. Najčešći je sigurno *okrugli stol*. Izvodi se tako da za stolom sjede aktivni pojedinci koji razgovaraju, formiraju svoje stavove te s različitim mišljenjima prodiru u središnja pitanja povijesnog događaja ili procesa. Promatrači mogu argumentirati događanje i sudjeluju u dijalogu postavljajući pitanja. Sljedeći je način *za i protiv*, koji nudi priliku za rješavanje raznih, osobito socijalnih tematika. Može se izvoditi frontalno, udvoje ili u manjim skupinama. Riječ je o davanju mogućnosti pojedincu da brani ideju, argumentirajući je, a druga strana ima priliku osporiti ideju ili je zagovarati. Igra uloga također se može izvoditi u obliku *radijske emisije*. U prvom je planu moderator koji može pozvati gosta koji komentira događaj ili situaciju, a učenici promatrači sposobni su takav dijalog aktivno komentirati, pripremiti pitanja itd. Način igranja uloga također je *kongres odnosno konzultacije*. Učenici prisustvuju susretu i nakon uvida u središnju povijesnu temu predstavljaju svoj rad. Može se odvijati frontalno, a učenici se moraju pripremiti. Učitelj im pomaže pripremajući pomagala (karte, pomagala za izradu vanjske prezentacije itd.). Unatoč malom broju sudionika sudjelovati mogu svi učenici jer je uloge moguće mijenjati. U tom okviru smijemo zaboraviti također na demonstraciju principa koji je moguće primijeniti u većini povijesnih situacija i koji također sama koristim. Učenici nauče gradivo te ga uprizore pomoću scenarija koji je pripremio učitelj ili oni sami. Ovakva igra uloga odlična je za kreativnost učenika uz pomoć koje povijesna tema oživi u zamišljenoj situaciji. [4] Učenici se udube u pojedine povijesne situacije i ličnosti, preuzimaju identitet određenih aktera i lakše svladaju naučeno gradivo.

Igru uloga pripremila sam prema demonstraciji principa. Takav način iskustvenog učenja odabrala sam u 8. i 9. razredu.

4. PRAKTIČNI PRIMJERI

4.1. USPON I PAD NAPOLEONA, 8. RAZRED

Tema koju smo predstavili na okruglom stolu kroz igru uloga obavezna je tema u 8. razredu: Od feudalne rascjepkanosti do kraja starog poretka, gdje smo obrađivali nastavni sadržaj Napoleon i njegovi ratovi. Učenici su izradili zastave zemalja sudionica u vezi s usponom Napoleonove Francuske i te su sudjelovali u pisanju scenarija. Također su se pobrinuli za Napoleonov izgled i napravili prepoznatljiva pokrivala za glavu i reprezentativne simbole zemalja. Uz pomoć situacija objasnili su kako je Napoleon širio svoje ideje diljem Europe [5].

Slika 1: Učenici 8. razreda tijekom predavljanja nastavne teme o Napoleonu.

SCENARIJ:

Napoleon: »Sada ću iskoristiti revoluciju i zavladata Europom. Izvršit ću državni udar i doći na vlast. Najprije ću napasti Englesku.«

Engleska: »Nećeš uspjeti, postali smo parlamentarna monarhija. Sada imamo jaku vojsku.«

Napoleon: »Za kaznu ću vam zabraniti trgovanje s Europom i uvesti kontinentalnu blokadu.«

Kralj Portugala: »O, ti francuski uzvišeni care! Nastavit ćemo trgovati s Engleskom.«

Kralj Španjolske: »Također mi nećemo popustiti. Uzeo si nam papu, ali doći će dan kada više nećemo biti pod francuskom vlašću.«

Engleska (uzvišeno): »Nema veze, trgovat ćemo s drugim kontinentima, npr. s Azijom ili Afrikom.«

Austrijski car: »Napadni nas ako se usudiš. Krvavo ćemo te pobijediti.«

Napoleon (bori se s Austrijom): »Tako, sada ćete vidjeti!« (*bori se s Austrijom i trijumfalno je pobjeđuje*). »Juhuhu, pobijedio sam i osnovao Ilirske pokrajine u srednjoeuropskim zemljama.«

Napoleon (ponosno): »Osvojio sam Prusku, a sada idemo protiv Rusije! Cijela Europa će bit moja.«

Rusija (ljutito): »Što si mislio kada si nam zabranio trgovanje s Engleskom, sada imamo još više siromaštva. Oduprijet ćemo se svom snagom, majka priroda je s nama.«

Napoleon i tri vojnika (marširajući prema Moskvi, čuju se koraci): »Još malo i Rusija je moja.«

Francuska vojska i Napoleon: »Brrrr, ne možemo više, prehladno je i u papučama smo kao na francuskoj obali.«

Španjolska, Pruska, Rusija, Švedska, Austrija i Engleska: »Još uvijek imamo nadu ... izgubio je! Napoleone, izazivamo te na Bitku naroda kod Leipziga u Austriji.«

Godina 1813. – francuski i drugi vojnici vode bitku...

Španjolska, Pruska, Rusija, Švedska, Austrija i Engleska: »Pobijedili smo, previše nas je, prejaki smo! A sada brzo prema Parizu da zauzmemo Francusku (*koračaju u Pariz i naređuju Napoleonu*). Odustani od prijestolja, odmah!«

Napoleon: »Neeee, neću se odreći svoje Europe.«

Španjolska, Pruska, Rusija, Švedska, Austrija i Engleska: »Deportirat ćemo te na otok Elbu i mirno živjeti u Europi. Konačno!

Slika 2: »Napoleon« prijeti Engleskoj kontinentalnom blokadom.

4.2. TRIDENTINSKI KONCIL

Sljedeća važna tema, o kojoj smo razgovarali metodom igranja uloga, također je obavezna tema u 8. razredu – Promijenjena politička i vjerska slika Europe. Učenici su u ovoj temi istaknuli važan sastanak crkvenog vrha u 16. stoljeću koji je (kao odgovor na Reformaciju) donio mnoge promjene u vjersku sliku Europe.

SCENARIJ:

Papa Pavao III. (saziva koncil na kojem nije bio prisutan): »Izgubili smo puno vjernika, zbog toga su potrebne promjene. Crkvi su potrebne nove, čvrste smjernice. Usvojiti moramo brojne reforme.«

Koncilu prisustvuju brojni biskupi koji čak 18 godina prihvaćaju reforme u Crkvi i traže odgovore na Reformaciju.

Biskup 1: »Bdjet ćemo nad vjerskim životom u Europi i tako vidjeti svoje istinske vjernike. Važno je obrazovanje svećenika!«

Biskup 2: »Imenovat ću predstavnike u zemljama koji će paziti na vjernike da ne vrše pobunu. Što još?«

Biskup 3: »Potvrđujemo latinski prijevod Biblije koji je jedini pravi.«

Biskup 4: »Točno tako. Također ćemo uvesti knjigu rođenih i vjenčanih. Još nešto?«

Biskup 3: »Također potvrđujemo da se mi svećenici ne smijemo vjenčati jer moramo biti vjerni samo Bogu.«

Biskup 1: »Također moramo bilježiti broj rođenih i umrlih. Stoga je hitno potrebno uvođenje matičnih knjiga.«

4.3. PARIŠKA MIROVNA KONFERENCIJA

U 9. razredu usredotočili smo se na razdoblje nakon Prvog svjetskog rata jer smo željeli zaokružiti znanje o Pariškom mirovnom ugovoru iz 1919. godine. Učenici su sami analizirali sastanak u Parizu i predvidjeli posljedice koje je donio. Sadržaj učenja uvrštava se u temu Političke karakteristike 20. stoljeća i pruža uvid u kraj Prvog svjetskog rata. Prikazuje uključene aktere, zemlje i obilježja poslijeratnog političkog sastanka. [5]

SCENARIJ:

PARIŠKA MIROVNA KONFERENCIJA – igra uloga (pet učenika dolazi pred ploču, razgovaraju i raspravljaju sjedeći na stolicama)

Učenik čitatelj: Nakon Prvog svjetskog rata 1919. godine u Versajskoj palači u Parizu okupili su se predstavnici pobjedničkih zemalja Prvog svjetskog rata: SAD, Francuska, Velika Britanija i Italija. Okupljeni za stolom, sjede u krugu i raspravljaju.

WILSON (SAD): »Juhuhu, drago mi je da smo pobijedili i bacili gubitnike na koljena!«

CLEMENCEAU (FR): »Zapamtimo da je glavni krivac za Prvi svjetski rat bila Njemačka! Uzet ćemo njihove kolonije i želimo natrag naš istočni dio teritorija!«

GEORGE (UK): »Hej ti, Njemačka nije bila samo krivac za rat, sada će platiti također milijunsku odštetu. Znae što, uzmimo im oružje i vojsku!«

CLEMENCEAU (FR): »Proglašavam također raspad Austro-Ugarske i raspad Turskog carstva. Kao središnje snage su naime sramotno sudjelovale s Nijemcima i nanijele golemu štetu posebno na Balkanu.«

WILSON (SAD): »Osnovati moramo također društvo koje će spriječiti daljnje ratove i osigurati mir u svijetu. Neka to bude društvo svih naroda!«

GEORGE (UK): »Jako sam sretan što smo Njemačku bacili na koljena!«

NJEMAČKA (stoji pored, tužna i ljuta kada kod kuće čuje što se dogodilo):
»Obećavamo da ćemo se jednom osvetiti za Pariški ugovor iz 1919. godine!«

Slika 3: Učenici tijekom demonstracije mirovne konferencije u Parizu

5. ZAKLJUČAK

Kroz proces učenja otkrivam da je igranje uloga važna i nezamjenjiva metoda na nastavi povijesti. Donosi novu dinamiku u učionicu, budi mnoge misaone procese i čini nastavu povijesti još privlačnijom za učenika. Između učitelja i učenika također može dočarati nov, prekrasan odnos koji učenici ne zaboravljaju tako lako. Igra uloga korisna je u svim fazama nastave; za motivaciju, u središnjem dijelu, korisna je također kao sredstvo za utvrđivanje ili provjeru znanja. [3] Važno jest da učenicima znamo predstaviti povijest kao zanimljiv predmet i razbiti mit o monotoniji.

6. IZVORI I LITERATURA

[1] Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 87.

[2] Potočnik, D. (2017). Sodobne učne metode pri pouku zgodovine. [Annales. Series historia et sociologia](#), svezak 27, broj 4, str. 838–839.

[3] Potočnik, D. (2009). Zgodovina učiteljica življenja. Maribor, Izdavačka kuća Pivec, str. 125–126.

[4] Rupnik Vec T. (2003). Igra vlog in simulacija kot učna metoda: priročnik za učitelje psihologije in drugih družboslovnih predmetov ter razrednike, str. 11–27.

[5] Kurikulum za povijest. Dostupno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucninacrti/obvezni/UN_zgodovina.pdf (posjet 15. 6. 2021.)